

poolest küll juba palju paranenud, tema annab Cestlastele waimuannete ja kirikliku waimu poolest wäga head tunnistust ja loodab, et toored ja ropud elukombed, mis weel walitsejivad, pea ära wõidetud olema saaksivad. Nagu meie aga teame, tõusis juba Kelchi elu aeg suur Põhjamaa sõda, tuliwad nälga ja lakk, laastasiwad maa rahwast ja warast puhtaks ja lammataksiwad kõiki haridust, mitme mehepõlwe peale jälle ära.

Mis Kelch oma aegse Cestlaste eluwiihdest, majapidamisest ja põlluharimisest kirjutab, see on pea niisamati, nagu meie wanemad inimesed seda weel umbes neljakümne aasta eest ise näinud on. Cestlaste käsitöö ja teisest osawusest kirjutab tema:

„Puusepa töö ja ehitamine on üks asi, millega nemad kõik ümber käia oskawad. Sepistamise ja raua töö peale on neil nii suur himu, et nemad mitte üksi ilma suurema waewata hobuse raudu ja teisi jämedaid töösi tegema ei õpi, waid ka launis kene luffusi, ja koguni rihwitud Rootsi püüsi raudu teewad. Eugemata tükkidest on nähtud ja näha ka weel tänasel pääwal, et kui mõned nendest aga mõningad nädalid ühe ehk teise käsitöölise, sadusepa, kingsepa, tishleri, treiali ja seuguste juures abiks oliwad, et nemad seda mis nägiwad, igaühe imeks panemiseks järel teha wõisivad, kuidas ka mitmed nende kesles on, kes ni-

metatud töösi nii heast teha oskawad, nagu oletiswad nemad selle peale mitu aastat õppinud ja peale selle reisinud. Et nemad aga tänine orjad ja pärised oliswad, siis ei ole ka korralised meistrid neid õppima wõtta tahtnud. Need inimesed on ka wäga himulised kiitumise peale, ja teadwad seda iseäralise osawusega teha, kuidas nemad siis ka mitte üksi lindusi ja kõiksugusi hirmsaid metsalisi, waid ka kurje tarusi mestri kombel maha wõtta oskawad. Kes talwel metsades kiitida tahawad, need seuwad saarepuust suusad, mis peale sülla pitkused, jalge alla, millega kergest üle sügawa lume, kuidas see siin maal sajab, jooksta wõiwad. Need kes kiitawad, need teewad ka oma püüsirohtu ise, ja oskawad seda nii launist walmistada, et see (kuidas osawad sõdamehed ja kiitid tunnistawad) palju parem on, kui wõderamaa püüsirohi. Tähtede jookstust on neil inimestel omal kombel, suurem teadus, kui arwata wõiks. Neil on ka suur himu luuletuse peale, kuidas siis iseäranis naesterahwas kõigel pidudel ilma suurema järelemõtle miseta laulust luuletawad ja omal wiisil sõnu laulu seadwad.“

II.

Wana-Cestlaste endisest usust ja Jumala teenistusest kirjutab Kelch: Cestlaste ja Eätlaste eistwanemad siin maal on paraku! kaua aega pagana